

Тетяна Кізима

д.е.н., професор, професор кафедри фінансів ім. С. І. Юрія,
Західноукраїнський національний університет, м. Тернопіль

Галина Семирозум

студентка гр. ДСПУАзм-11,
Західноукраїнський національний університет, м. Тернопіль

СТРАТЕГІЯ МОДЕРНІЗАЦІЇ УПРАВЛІННЯ ПУБЛІЧНИМИ ІНВЕСТИЦІЯМИ В УКРАЇНІ: НОРМАТИВНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ

У сучасних умовах бурхливого розвитку новітніх технологій інвестиційні ресурси стають одним із найвагоміших інструментів забезпечення ефективних структурних зрушень у національній економіці будь-якої країни. Відтак можемо стверджувати, що стабілізація і розвиток вітчизняної економіки значно залежить від ефективності інвестиційної діяльності у державі. І саме держава, на нашу думку, за допомогою різноманітних економічних методів та важелів має змогу активно впливати не лише на формування внутрішніх та максимізацію зовнішніх інвестицій, але й створювати належні умови для спрямування таких інвестицій у реальний сектор української економіки.

Безумовно, «розвиток світового ринку, розширення міжнародної торгівлі, глобалізація виробництва й комерції, міжнародне економічне співробітництво і кооперація, вільний рух капіталів між країнами, міждержавна господарська інтеграція становлять одну із найзнаменніших тенденцій сучасності. Без урахування комплексу цих суперечливих тенденцій неможливо зрозуміти природу іноземного інвестування, яке є важливою передумовою входження України у світове господарство» [3, с. 118].

Тож переконані, що розв'язання проблем активізації інвестиційних процесів як на рівні держави загалом, так і її регіонів зокрема, забезпечить ефективну реструктуризацію національної економіки на усіх її рівнях та гарантуватиме її інноваційний розвиток.

Позаяк стратегічна інвестиційна політика є важливою і невід'ємною компонентою економічної політики держав, то актуальними у зазначеному аспекті постають проблеми спроможності центральних і місцевих органів державної влади та управління формувати і реалізовувати на своїй території ефективну інвестиційну політику. Така політика, з-поміж іншого, передбачає також використання безпосередньо державних інвестицій як вагомого інструменту для створення належних умов стосовно максимального залучення внутрішніх й іноземних інвестицій у розвиток пріоритетних сфер і галузей української економіки. До слова: «у випадку активної інвестиційної політики держава широко застосовує усі можливі прямі методи регулювання, і доволі часто сама стає безпосереднім інвестором. За реалізації пасивної інвестиційної політики максимальна свобода і самостійність суб'єктів господарювання під час формування власної інвестиційної політики лімітується державою через податкову, амортизаційну, грошово-кредитну політики, систему пільг та санкцій,

які мають бути адекватними інвестиційній політиці» [5, с. 83]. При цьому особливий акцент робиться на інвестиційних проектах із так званими «змішаними інвестиціями», коли державна частка інвестицій використовується у якості гарантій цільового спрямування залучених інвестиційних ресурсів.

Звісно, базовим напрямом у зазначеному контексті має стати модернізація галузевої структури інвестицій на користь саме тих галузей, які визнані пріоритетними у процесі структурної перебудови вітчизняної економіки. І саме держава має управляти процесом інвестування у виробничу сферу, позаяк саме стан інвестиційної галузі, що безпосередньо впливає на чинники виробництва, і визначає пропорції та тренди економічного зростання.

Зважаючи на те, що «за сучасних умов не можна обмежуватися інформацією про встановлені на певний час економічні відносини. Велике значення має також інформація про еволюцію цих відносин, тривалішу динаміку економічного розвитку, які свідчать про стабільність, перспективність і надійність партнерства в усіх аспектах» [2, с. 37], проаналізуємо крайні тренди щодо залучення прямих іноземних та освоєння капітальних інвестицій в національній економіці у довоєнний період та в умовах повномасштабного російського вторгнення.

Так, обсяг прямих іноземних інвестицій в українську економіку (сюди входять насамперед інструменти участі в капіталі і боргові інструменти) станом на початок 2022 року становив 65746,8 млн дол. США. Причому найбільші «обсяги прямих інвестицій (залишків) були спрямовані до підприємств промисловості – 43,7 відс. та установ та організацій, що здійснюють оптову та роздрібну торгівлю, ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів – 15,5 відс.» [1], а основними країнами-інвесторами стали «Кіпр – 31,7 відс., Нідерланди – 21,6 відс., Швейцарія – 5,8 відс., Велика Британія – 4,6 відс., Німеччина – 4,6 відс., Австрія – 3,0 відс., Люксембург – 2,4 відс. і Франція – 2,0 відс.» [1].

До слова, «за вісім місяців 2023 року чистий приплив прямих іноземних інвестицій оцінено у 2,9 млрд дол. США (у тому числі реінвестування доходів – 2,3 млрд дол. США)» [1].

У свою чергу, «обсяги освоєння капітальних інвестицій підприємств України в 2022 році склали 409660,0 млн грн. Провідними сферами економічної діяльності, за обсягами освоєння капітальних інвестицій, в 2022 році залишаються: промисловість – 30,8 відс., сільське, лісове та рибне господарство – 12,6 відс., транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність – 12,1 відс., оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів – 9,0 відс., державне управління й оборона; обов'язкове соціальне страхування – 8,9 відс., будівництво – 8,0 відс., охорона здоров'я та надання соціальної допомоги – 4,3 відс., інформація та телекомунікації – 4,1 відс., операції з нерухомим майном – 3,5 відс. Головним джерелом фінансування капітальних інвестицій, як і раніше, залишаються власні кошти підприємств та організацій» [1].

Принагідно зазначимо, що в складних умовах ведення повномасштабної війни та гострої нестачі інвестиційних ресурсів з метою залучення в національну економіку потенційно важливих стратегічних інвесторів у серпні 2023 року був прийнятий Закон України «Про державну підтримку інвестиційних проектів із

значними інвестиціями в Україні», головною метою якого задекларовано вектори стимулювання процесів залучення внутрішніх і зовнішніх інвестиційних ресурсів через суттєве спрощення низки вимог до пропонованих потенційних інвестиційних проектів із великими інвестиціями, а також модернізацію різних форм державної підтримки реалізації зазначених проектів, що, у свою чергу, сприятиме зокрема і розвитку регіонів, у яких такі проекти реалізовуватимуться.

Безперечно, вагомою передумовою успішності публічного управління інвестиційними процесами є розроблення цілісної концепції структурної перебудови національної економіки, насамперед в частині пріоритетних напрямів, на основі якої визначатимуться стратегії й дієві механізми інвестування для різних груп інвесторів, а також масштаби, форми та інструменти державної підтримки інвестиційних процесів. Причому зарубіжний досвід доводить наявність чіткої кореляції між державними пріоритетами та інвестиційними інтересами потенційних інвесторів, котрі обов'язково слід враховувати при формуванні перспективних напрямків інвестування.

Відтак наприкінці грудня 2023 року на урядовому засіданні було схвалено проект Дорожньої карти реформування управління публічними інвестиціями в Україні, чим було забезпечено виконання «структурного маяка», передбаченого Меморандумом про економічну та фінансову політику з МВФ.

Вищезазначена Дорожня карта стала своєрідним рамковим документом, розробленим згідно наданих Світовим банком і Міжнародним валютним фондом рекомендацій, а також із врахуванням кращих світових та європейських практик і потреб післявоєнної відбудови України.

Головною метою Дорожньої карти задекларовано формування базових принципів і основних напрямів формування цілісної, стійкої й максимально ефективної системи управління публічними інвестиціями, котра б забезпечила планування інвестиційних проектів на основі стратегічних пріоритетів і середньострокової бюджетної рамки. З-поміж іншого, цей стратегічний документ передбачає:

- «прийняття рішень про здійснення публічних інвестицій в рамках стратегічного та середньострокового бюджетного планування та створення Стратегічної інвестиційної ради;
- поширення процедур управління публічними інвестиціями на всі інвестиційні проекти, пов'язані з відбудовою, відновленням та розвитком, через єдине визначення публічного інвестиційного проекту;
- уніфікацію підходів до оцінки та відбору публічних інвестиційних проектів, незалежно від джерел та механізмів фінансування, та створення єдиного проектного портфелю для забезпечення пріоритезації та отримання доступу до фінансування;
- оцінку Мінфіном фінансової сталості публічних інвестицій та посилення управління відповідними фінансовими ризиками;
- створення на основі оновленої методологічної бази управління публічними інвестиціями єдиної ІТ-екосистеми;

– розбудову спроможностей з управління публічними інвестиціями на центральному та місцевому рівні» [4].

Причому до 1 червня 2024 року Міністерство фінансів України за активної участі Міністерства економіки, Міністерства юстиції, Міністерства інфраструктури та інших зацікавлених сторін має розробити і винести на розгляд Кабінету Міністрів України план заходів стосовно реалізації цієї Дорожньої карти в Україні.

Наостанок зазначимо, що у нинішніх складних вітчизняних реаліях інструменти державного управління інвестиційних процесів, на жаль, не забезпечують рівномірності економічного зростання регіонів та територій, спричиняючи диспропорції не лише між центром і периферією, але й між окремими регіонами країни, що, у підсумку, призводить до помітної дезінтеграції економічного простору України.

Список використаних джерел:

1. Інформаційно-аналітичні матеріали щодо інвестиційного клімату в Україні. URL: <https://me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=93e0fdd8-41bc-4737-a700-75d32c29d885&title=InformatsiinoanalitichniMaterialiSchodoInvestitsiinogoKlimatuVUkraini>
2. Кізима Т. О. Аналіз «Витрати–Обсяг–Прибуток» у діяльності спільних підприємств. *Фінанси України*. 2000. № 4. С. 37-41.
3. Кізима Т. О. Іноземне інвестування в умовах інтеграції України у світову економіку. *Фінанси України*. 2001. № 10. С. 118-125.
4. Уряд схвалив Дорожню карту реформування управління публічними інвестиціями. URL: https://www.mof.gov.ua/uk/news/uriad_skhvaliv_dorozhniu_kartu_reformuvannia_upravlinnia_publichnimi_investitsiiami-4358
5. Фінанси: підручник [С. І. Юрій, В. М. Федосов, Л. М. Алексеєнко та ін.] / за ред. С. І. Юрія, В. М. Федосова. К.: Знання, 2008. 611 с.